

«Bruk av tidsnyttingsstudier i kvinneforskningen»

Kari Wærness, 1977

Det er mange grunner til at Kari Wærness sin tekst om bruk av tidsnyttingsstudier i kvinneforskninga – eller kjønnsforskninga får jeg vel si – er en velfortjent vinner av tiårets artikkel fra 1970-tallet. Jeg skal liste opp noen punkter hvor jeg begrunner dette.

Først vil jeg likevel påpeke et par ting. Jeg snakker her som en som er født på midten av 1980-tallet, og som er flaska opp på tverrfaglig kjønnsforskning. Det vil si, jeg har både mastergrad og doktorgrad i kjønnsforskning. Og tidsbrukstudier har dannet et viktig grunnlag både for mitt eget arbeid innenfor kjønnsforskninga og det mer praktisk orienterte, feministiske likestillingsarbeidet jeg har drevet med de senere år. Jeg vil faktisk dra det så langt som å si at det er vanskelig å se for seg hvordan en del av dette arbeidet ville sett ut dersom det ikke hadde vært for grunnlagsdataene i tidsbrukundersøkelser, som viser oss ganske konkret hvordan ulikestilling, riktignok kun mellom de to kjønnene det opereres med i disse undersøkelsene, manifesterer seg i praksis.

Så, hvorfor er teksten med det catchy navnet 'Bruk av tidsnyttingsstudier i kvinneforskningen' ikke bare god, men fortsatt relevant?

For det første; Tidsknapphet. Kari Wærness starter teksten med å påpeke kravet om at «alt stadig bør gå raskere». Det var sant i 1977, og det er like sant i dag. Og da blir det litt skummelt å tenke på hvor raskt alt egentlig skal gå, gitt hvor fort det gikk i 1977.

For det andre; Tid henger sammen med penger. Tid er fortsatt et knapphetsgode, men selvsagt mer for noen enn for andre. Gjennom å trekke en linje fra det økonomiske familiebudsjettet til tidsbudsjettet illustrerer Wærness at tidsbruk og økonomi også henger sammen. På samme måte som et økonomisk budsjett kan gå i pluss, kan også tidsbudsjettet gå i pluss for de som har råd til å kjøpe seg ut av tidsklemma.

For det tredje; Feminismens inntog i kjønnsforskning. Teksten kobler sammen forskning og feminisme. Wærness (1977: 29) er krystallklar her, og jeg vil sitere et litt langt, svært tydelig, og kanskje bittelitt syrlig utdrag:

«arbeidet i familiehusholdningen viser seg overalt i den industrialiserte verden å være byrdefullt for kvinner. (...). Enkelte som gjerne vil bagatellisere dette problemet, hevder at den teknologiske utviklingen vil 'frigjøre' kvinnene fra husarbeidet, eller i allefall redusere det til en rimelig størrelsesorden. Tidsnyttingsundersøkelsene viser at hittil har den 'arbeidsbesparende' teknologi hatt svært liten effekt når det gjelder å redusere medgått tid til husarbeid. Det er et forhold som ser ut til å

forbause i alle fall mannlige samfunnsforskere. Kvinnelige forskere har kommet med en del enkle forklaringer på dette: det er lettere å vaske klær når en har vaskemaskin, derfor blir det flere som går rundt med rene klær.»

Dette kan med andre ord leses som både en teknologioptimistisk fallitterklæring, og en ironisering over mannlige forskeres manglende empirisk forankrede kunnskap om årsak og virkning knyttet til husarbeid.

Og det bringer meg videre på fjerde punkt; Kunnskap om hverdagsliv. som Wærness påpeker, tidsnyttingsstudier bidrar til å synliggjøre kvinner og menns hverdagsliv. Og dette tenker jeg er et viktig poeng. Vi trenger ikke alltid å vite hva som tenkes, menes, eller hvordan noe italesettes. Selv de av oss som er flaska opp på dekonstruksjon, diskursanalyse og posthumanisme, trenger av og til bare å vite helt konkret, hva skjer her? Som Wærness sier selv, «det står langt bedre til med menns *holdninger* til arbeidsdeling og likestilling enn med deres adferd». Så av og til må vi bare kunne si noe om *praksis* for å peke på de blodig urettferdige strukturene som ligger til grunn for at Lisa *nok en gang* tar oppvasken mens Per lese avisa.

For det femte; Det personlige er politisk. Artikkelen avslutter med en kommentar om kvinnelige forskeres deltagelse i tidsbrukstudier, og Wærness' ubehagelige overraskelse knyttet til egen tidsbruk. Det personlige var politisk i 1977, og er det fortsatt. Men samtidig som det er sant, stiller kanskje individualismen anno 2017 krav om at vi snur det hele på hodet. Det politiske, strukturene, blir personlige all den tid de legger sterke føringer for hvilke liv vi kan leve. Reduksjon av permisjonstid til nybakte fedre, forfordeling av permisjonstid til mødre i NAV-systemet, og kjønne samfunnsnormer er hard kost å kjempe mot som enkeltindivider.

Og helt til sist: Kari Wærness er tydelig i sin definisjon av husarbeid som jevnbyrdig annet arbeid. Dette er et helt selvfølgelig premiss for teksten. Og dette er egentlig noe veldig radikalt. Arbeid, og et arbeids status, gjør noe med den som jobber. Arbeid med lav status produserer lavstatusarbeidere (Stubberud 2015; Chow 2002). Og her ligger noe av grunnen til at vi fortsatt må diskutere tidsbruk: Hus- og omsorgsarbeid gjøres fortsatt i hovedsak av kvinner, og det har fortsatt relativt lav verdi og lav status. Og nettopp derfor trenger vi også å fortsette å snakke om husarbeid og lønnsarbeid som likeverdige, i forskninga vår og livene våre for øvrig.

Og hvis noen nå sitter og lurer på hvordan det egentlig står til med fordelinga av husarbeid i dag, så kan jeg opplyse om følgende: i 2010 gjorde kvinner nær fire timer hus- og omsorgsarbeid mot menns tre timer (SSB 2012). Og siden det er mitt spesialfelt, så kan jeg også opplyse om at au pairer ifølge gjeldende regelverk skal gjøre fem timer per dag – men de gjør selvsagt i praksis mye mer (Stubberud 2015). Så jeg sier som Kari Wærness i 1977: tidsbrukundersøkelser viser med absolutt tydelighet realiteten av kjønnsdelt arbeidsdeling.

Gratulerer med prisen for 1970-tallets artikkel, Kari!